

2016-жылдын январь-июнь айларындагы акча-кредит көрсөткүчтөрүнүн динамикасы

Банктар аралык кредит рыногу

2016-жылдын биринчи жарым жылдыгында банктар аралык кредит рыногунда репо бүтүмдөрү боюнча пайыздык чендердин төмөндөө тенденциясы байкалган, бул коммерциялык банктардын ликвиддүүлүгүнүн жогорку деңгээлинин алкагында рыноктун катышуучуларынын жигердүүлүгүнүн төмөндөшү менен шартталган. Ушул эле жылдын июнь айында репо операциялары боюнча орточо салмактанып алынган пайыздык чен 1,15 пайызды, ал эми январь айында 9,96 пайызды түзгөн.

Кароого алынып жаткан мезгил ичинде операциялардын жалпы көлөмүнүн төмөндөөгө ык койгон тенденциясы катталган, айрыкча июнь айында банктар аралык ички рынокто бүтүмдөрдүн жалпы көлөмү 185,1 млн сомду түзгөн эле. Жалпысынан, 2016-жылдын январь-июнь айларында 4,6 млрд сом суммасына бүтүмдөр келишилген, бул өткөн жылдын тиешелүү мезгилине караганда 81,0 пайызга аз.

Акча базасынын өзгөрүүсү

2016-жылдын биринчи жарым жылдыгында банк тутумунун арылтуу боюнча операцияларды ишке ашырууга чейин үстөк камынын орточо күндүк көлөмү 9,5 млрд сом деңгээлинде түптөлгөн (арылтууга чейин – 1,2 млрд сом), 2015-жылдын тиешелүү көрсөткүчүнөн 3,5 эсе ашкан эле. Июнь айынын акырында үстөк ликвиддүүлүгүнүн арылтууга чейин деңгээли 14,7 млрд сомду (арылтууга чейин – 2,9 млрд сомду) түзгөн.

Банк тутумунда жогорку үстөк ликвиддүүлүктү эске алуу менен Улуттук банк 7 күндүк ноталар жана депозиттик операциялар аркылуу арылтуу боюнча операцияларды жүзөгө ашырган.

Улуттук банктын 7 күндүк ноталарын сатуу боюнча дүң көлөмү 2016-жылдын январь-июнь айларында 55,0 млрд сомду (2015-жылдын январь-июнь айларында – 27,1 млрд сомду) түзгөн. 7 күндүк ноталарга карата жогорулатылган суроо-талап алардын кирешелүүлүгүнүн 1,44 пайызга чейин төмөндөшүн шарттаган. Улуттук банкта коммерциялык банктар тарабынан «овернайт» депозиттеринде жайгаштырылган каражаттардын көлөмү көбөйүү кароого алынып жаткан мезгил ичинде менен 740,4 млрд сомду түзгөн, айрыкча 2016-жылдын июнь айында 177,7 млрд сомду (2015-жылдын январь-июнь айларында дүң көлөмү 123,3 млрд сомду) түзгөн. Ошентип, арылтуу операцияларынын орточо күндүк деңгээли (Улуттук банктын ноталары жана “овернайт” депозиттери) 8,3 млрд сомду (2015-жылдын январь-июнь айларында – 2,1 млрд сомду) түзгөн.

Жергиликтүү экономиканын өсүш арымынын басаңдашы алкагында экономиканын реалдуу секторун демилгелөө боюнча чараларды көрүү катары Улуттук банк тарабынан 2016-жылдын январь-июнь айларында төмөнкү операциялар ишке ашырылган:

- ипотекалык кредиттерди чет өлкө валютасынан улуттук валютага конвертациялоо программасынын алкагында коммерциялык банктарга 1,9 млрд сом көлөмүндө кредиттер сунушталган;

- өлкөнүн региондорунда айыл чарбасын жана кайра иштеп чыгууну мындан ары да каржылоо максатында коммерциялык банктарга кредиттик аукциондордун алкагында 1,1 млрд сом сунушталган;

- Кыргыз Республикасы тарабынан Евразия экономикалык бирлигинин алкагында башка мамлекеттер менен биргеликте түзүлгөн эл аралык уюмдарга берилген кредиттердин көлөмү 480,0 млн сомду түзгөн;

- ички рынокто 412,4 млн сом өлчөмүндө алтын сатылып алынган.

2016-жылдын январь-июнь айларында коммерциялык банктардын кыска мөөнөттүү ликвиддүүлүгүн колдоо максатында Улуттук банк тарабынан 2,0 млрд сом суммасында “овернайт” кредиттери берилген.

Жалпысынан, жыл башынан тартып Улуттук банктын операцияларынын эсебинен улам, акча базасы 527,1 млн сомго азайган, Өкмөттүн операциялары аны 9,4 млрд сомго көбөйткөн. 2016-жылдын июнь айынын акырына карата акча базасы жыл башынан тартып 13,2 пайызга көбөйүү менен 75,9 млрд сомду түзгөн (2015-жылдын январь-июнь айларында 0,9 пайызга өскөн). Жылдык мааниде акча базасы 16,7 пайызга өскөн.

Ички валюта рыногунда сомго карата АКШ долларынын расмий курсу 11,1 пайызга – бир АКШ доллары үчүн 75,8993 сомдон 67,4860 сомго чейин төмөндөгөн (2015-жылдын январь-июнь айларында 5,4 пайызга өсүш байкалган). Отчеттук мезгил ичинде Улуттук банк чет өлкө валютасынын нетто-сатып алуучусу катары иш алып барган, таза сатып алуу көлөмү 47,7 млн долларын түзгөн. Улуттук банк тарабынан банктар аралык валюта рыногунда жүргүзүлгөн операциялардын жыйынтыгында 2016-жылдын биринчи жарым жылдыгында банк тутумунун ликвиддүүлүгү 2,9 млрд сомго көбөйгөн.

Өтүп жаткан жылдын баш жагынан тартып Улуттук банктын дүң эл аралык камдарынын өсүшү 224,7 млн АКШ долларында бааланган, ал эми ал июнь айынын акырында 2,0 млрд долларды түзгөн эле. Мында, Улуттук банктын таза эл аралык камдары 10,1 пайызга 119,4 млрд сомго чейин өскөн.

Акча топтомдорунун өзгөрүшү

Өтүп жаткан жылдын биринчи жарым жылдыгында банк тутумунун акча топтомдорунун өсүшүнүн оң тенденциясы байкалган. Улуттук валютада депозиттердин көбөйүүсү (+30,9 пайыз) M2 акча топтомунун¹ (+20,8 пайызга) туруктуу өсүшүнө өбөлгө түзгөн, ал июнь айынын акырында 99,4 млрд сомду (жылдык мааниде өсүш 25,8 пайызды) түзгөн.

2016-жылдын январь-июнь айларында кеңири мааниде колдонулуучу акча базасынын (+2,6 процента) 146,8 млрд сомго чейин өсүшүнүн негизги булагынан болуп банктардан тышкаркы акчалар көлөмүнүн көбөйүшү болгон, алардын өсүш арымы кароого алынып жаткан мезгил ичинде 15,2 пайызды түзгөн. M2X акча топтому жылдык мааниде 16,7 пайызга көбөйгөн, мында алмашуу курсунун 14,3 пайызга өзгөрүүсү эске алынган эмес. Кеңири мааниде колдонулуучу акча массасынын булактары боюнча алганда, анын көбөйүүсүнө салым (2,6 пайызга) таза чет өлкө активдеринин (-3,1 п.п.) жана таза ички активдеринин (+5,7 п.п.) өзгөрүүсүнө таасирин тийгизген.

M2X акча массасынын түзүмүндө башка депозиттик корпорациялардын депозиттеринин жалпы көлөмү 4,9 пайызга, 85,6 млрд сомго чейин төмөндөгөн. Мындай төмөндөөнүн негизги факторунан болуп чет өлкө валютасындагы депозиттердин 47,4 млрд сомго чейин кыскаруусу саналган.

Кароого алынып жаткан мезгил ичинде чет өлкө валютасындагы кредиттердин жылдык өсүш арымынын (-14,9 пайызга) төмөндөшү экономикага карата кредиттин жалпы көлөмүнүн динамикасына байкалаарлык таасир сакталган эле. Жыл башынан тартып экономикага кредиттердин жылдык өсүш арымынын² 17,2 пайыздан тартып июнь айында 1,4 пайызга чейин басаңдоо тенденциясы катталган. Ошону менен бирге эле улуттук валютада кредиттердин жылдык өсүш арымынын – январь айындагы 21,4 пайыздан тартып июнь айында 18,7 пайызга чейин басаңдашы байкалган.

2016-жылдын январь-июнь айларында экономикага кредиттердин жалпы көлөмү 4,2 пайызга төмөндөп, (2015-жылдын январь-июнь айларында өсүш арым 10,7 пайызды түзгөн) 92,2 млрд сомду түзгөн. Алмашуу курсунун таасирин эске албаганда, ал жыл башынан тартып 2,7 пайызга көбөйгөн (2015-жылдын январь-июнь айларында көбөйүү 7,7 пайызды түзгөн).

¹ Банктардан тышкаркы нак акчаларды жана Өкмөттүн жана резидент эместердин депозиттерин эске албаганда жеке адамдардын, юридикалык жактардын жана башка финансы-кредиттик мекемелердин депозиттерин камтыйт.

² Өкмөттүн жана резидент эместердин кредиттерин эске албаганда, жеке адамдардын, юридикалык жактардын жана башка финансы-кредит мекемелеринин кредиттери.

Отчеттук мезгилде экономиканы доллардан арылтуу боюнча көрүлгөн чаралардын натыйжасында кредиттердин жана депозиттердин долларлаштыруу деңгээлинин төмөндөө тенденциясы улантылган. 2016-жылдын июнь айынын акырында кредиттердин долларлаштыруу деңгээли 43,3 пайызды (жыл башынан тартып -10,4 п.п.), M2X камтыган депозиттердин долларлаштыруу деңгээли 58,5 пайызды (жыл башынан тартып -9,1 п.п.) түзгөн.

2016-жылдын июнь айынын акырында экономиканын монетизациялоо көрсөткүчүнүн өсүү тенденциясы белгиленген, ал ликвиддүү акчалардын каныккандыгы деңгээлин чагылдырат. M2X акча топтому боюнча эсептелинген монетизациялоо коэффициенти 32,2 пайызды, M2 акча топтому боюнча – 19,6 пайызды (2015-жылдын июнь айынын акырына карата абал боюнча тиешелүүлүгүнө жараша – 29,2 жана 19,3 пайызды) түзгөн.

2016-жылдын июнь айынын акырына карата M2X боюнча акчалардын жүгүртүү тездиги 3,1 түзгөн. Кеңири мааниде колдонулуучу M2X мультипликатору ³ 1,934; M2 мультипликатору – 1,309 калыптанган.

Нак акчаларды жүгүртүү

Улуттук банктын кассасына 2016-жылдын январь-июнь айлары ичинде өткөн жылдын тиешелүү мезгилине салыштырмалуу 571,1 млн сомго же 2,0 пайызга азаюу менен 28,6 млрд сом келип түшкөн. Берүүлөр 36,2 млрд сомду түзүү менен 8,1 млрд сомго же 29,0 пайызга көбөйгөн.

Коммерциялык банктардын кассаларына 2016-жылдын январь-июнь айлары ичинде 2015-жылдын тиешелүү мезгилине салыштырмалуу 61,3 млрд сомго же 13,1 пайызга көбөйүү менен 528,4 млрд сом келип түшкөн. Берүүлөр 538,7 млрд сомду түзүү менен 71,3 млрд сомго же 15,2 пайызга көбөйгөн.

Төлөм системасы

Системанын катышуучулары тарабынан ликвиддүүлүктүн жетишерлик жогорку деңгээлин колдоого алуудан улам системада орун алган финансылык тобокелдиктердин деңгээли минималдуу бойдон сакталган. Жүгүртүү коэффициенти 1,39; ликвиддүүлүк коэффициенти – 0,72 түзгөн. Жүгүртүү коэффициентинин өсүшү системанын ликвиддүүлүгүнүн дебеттик жүгүртүү суммасынын өзгөрүүсүнө карата көбүрөөк төмөндөшүнөн улам жүргөн.

---

³ Бул көрсөткүч финансылык ортомчулуктун даражасын мүнөздөйт